

Re-lig... (Воплочений ангел)

Наталія Добжанська-Найт

Коли Ісус Христос чудесним чином народився у світі людей, ставши людським сином, незнані ноти сповнили небесні широти. Міріади нових думок завирували у домівках ангелів. "Незбагненно... недослідимо... незвідано... неосягненно..." І коли скінчився вік земний Христа, що продемонстрував Всесвіту єдине безгрішне життя на Землі, зачудування заповонило райські палати. "То правда, правда – лише єдиний Бог без гріха, лише єдина істинно чистота не може забруднитися, Єдиний безплямний..." Так виспівували хвалебну пісню небесними словесами срібнокрилі ангели. Радість і торжество світилися, переливались у їхніх німбах...

Та проте де-не-де виринав шепіт: "А що б, якби..." І те невимовне "якби...", ще не озвучене, ще не вивершене, долинуло до Всевидючого і Всезнаючого. І це ще не вивершене, якби було промовлене, звучало б так: "А що б, якби ангел прийшов на Землю як людина?.. Чи міг би небесний вісник бути безгрішним?.."

І Творець, Який завжди дарує свободу обирати шлях, залишився вірним Своему слову. Він скликав Раду ангелів, яка мала відправити на Землю того з них, хто найбільше прагнув воплощення.

Перед відправленням його інструктували: не можеш бути вповні людиною... Тому одна половинка душі твоєї залишатиметься ангельською, друга ж належатиме людській натурі. І та, людська, душа нічого не пам'ятатиме про небо і про ангелів. І нічого не знатиме про ангельську душу... З моменту твоєї появи на землі душа твоя розділена навпіл тонкою перегородкою, і не буде зв'язку між вами. Коли зруйнується перегородка, приймуть тебе знову на Небо...

— А... можливо – що не зруйнується? – несміливо спитав він, сподіваючись на нереальність запитуваного.

— Можливо... – зруйнували його таємні надії. – Тоді людина помре...

— А я?..

Нічого не відповіли йому Високі й Смутні (а може, високі й урочисті – ангел відчув, що починає сумніватись... як людина). Підвели його до краю Неба.

— Благословенного Світла тобі... І... удачі. Прости!..

— Бува-айте-е! – і відчув, що невидимою хвилею віддаляється, падаючи вниз...

Мить польоту була нескінченно довгою, і дорогою він споглядав знайомий йому космос, і споглядав себе...

Тепер йому вже зовсім не здавалось, що він зможе возвеличитись, як Син Божий... Мріяв-таки стати старшим Ангелом! Принаймні це, може, у нього б і вийшло... Як-не-як, досвід на земному поприщі... І у ці лоскітливі думки непрохано увірвалось: "... ти ходив по камінню вогнистому... Люципер, старший над ангелами... хотів бути, як Бог... Будете як боги..." І куди вони всі пішли? Скинуті з небес... Люципер – старший над пеклом. Вигнані з раю – і тепер на землі, куди він, Ангел, падає... "Отже, я – падший

ангел?.. О Господи, прости!.."

Він летів, наближаючись до землі - а людям здавалося, що падала зірка, і вони завмирали від щастя, і загадували бажання, і репетували, підскакуючи, вбачаючи у тому падінні обіцянку майбутнього щастя...

А йому все напливало на пам'ять: "...таємниця семи зір... сім зір - то Анголи... і зорі нечисті перед очима Його... І зорі попадають з неба... не дадуть свого світла... перед приходом Господнього дня, великого та страшного..." —"О Господи, невже я став провісником?.."

І зачувши ці думки, відчувши відгомін небесної оселі, старенькі на землі побожно хрестилися...

Мить падіння була довгою - але то була все-таки лише мить...

— Ну все, упав у пекло... - перешіптувались небесні Анголи. - У справжнісіньке пекло...

— Щасливий, він потрапив до раю, — заздрили демони з пекла...

Він потрапив на землю... І постала срібна нитка перегородкою в його душі.

* * *

— Це незвичайна дитина! - перешіптувалися акушерки, зачувши перший крик дитини.

— Це якесь небесне диво!.. - бо той перший крик був радше схожий на спів...

* * *

Він любив спостерігати польоти... Трепетний змах крил передавав нечувані імпульси в його дитячу душу, і він, не усвідомлюючи причини, плакав, дивлячись на птахів...

— О Господи, навіть ворони літають! Навіть кажани - і ті... - бідкався ангел. - А я - обрав собі цю холодну землю...

Хлопчик не чув тих журливих нарікань, але плакав - бо його людська душа не витримувала напруження срібної нитки, що у той момент різала його по серцю...

"Не виспався, бідненький," - думала його земна мама.

— А може, ти хочеш спатоньки? - і малюк біг до мами, шукаючи в тих обіймах бодай тимчасового затишку.

* * *

Його мрія мати птаха розбивалася раз за разом, коли пернаті спурхували з-перед його рук, втікаючи від людини...

Нарешті, спостерігаючи невтішні спроби малюка, його земний батько зжалився і зробив йому паперового птаха.

Кинутий у повітря, білий паперовий птах міг летіти якийсь час! Ширяючи на хвилях вітру, птах виконував усі забаганки цього нестримного Духа свободи, що приводило хлопчика у невимовний захват. Дитина бігла за птахом, зіп'явши голову догори і вже не помічаючи, що відбувається на грішній землі. Через те земля йому мстила то побитими колінцями, що задерлись, впавши на камінчик, то брудними і пірватими штанцями, то вщерть змочими ногами, через що хлопчика вкладали на

кілька днів до теплого ліжечка та відпоювали гарячим молоком та духмяними відварами трав, що, втім, його ніяк не засмучувало. Тепер він умів радіти всьому.

Однак, смуток таки мусив настати. І це швидко трапилось, коли вітер-розбишака заніс білого птаха до калюжі... Даремно просила мама хлопчика не намагатися відмити іграшку.

— Покинь її. Тобі тато нову зробить, — вмовляла вона його.

Покинь... Ще не усвідомлювала його людська душа – дитяча душа – що розставання неминуче, воно існує завжди... І неважливо з ким чи з чим – людині доведеться звикати до розставання, кожен раз заново – з жалем, без жалю...

Як зрадженого друга, покидав хлопчик зіпсовану іграшку – проте йому як живу... уже неживу, убиту пташку.

Тато робив йому ще і ще, а потім навчив самого майструвати пташок з паперу.

Хлопчик підріс, а захоплення паперовими пташками не минуло, як не минуло прагнення спостерігати політ... і не минула несвідома туга за польотами...

Захоплення не маленького вже хлопчика паперовими пташками ровесники сприймали як непростиме дивацтво. В той час як вони вже давно перейшли від іграшкових танків, пістолетів та рушниць до справжньої зброї – вудочок, батькових мисливських рушниць та зваблювання дівчат, — забавляння з паперовими пташками сприймалось як суттєве відхилення від норми. І викликало відповідну реакцію.

— Дивися-но, білий птах летить! – глузували з нього ровесники. І при кожній нагоді нищили паперове творіння.

Зрештою це переросло в манію, і хлопчиська з усієї округи просто полювали на його іграшки, вбачаючи у цьому веселу розвагу, а заодно – і спосіб самоствердитися за рахунок іншого!

— Гей, дурнику! Давай-но нам свою білу курку – хай летить до нас, ми її обскубемо!

— І випотрошимо!..

Дійшло до того, що йому на подвір'я підкинули мертвого голуба. Застреленого з батьківської рушниці...

Мертвий птах із залитим кров'ю білосніжним пір'ям символізував його людській, але ще дитячій душі кінець польоту, обламани крила мрії...

"Не сумуй, це не по-справжньому, тобі ще знадобляться крила," – намагалася достукатись до нього частка душі ангела.

Та даремно. Срібна нитка блокувала зв'язок міцніше, ніж бетонна стіна...

Проте приходила ніч, втихомирювалися пристрасті, і він засинав. І янголи приходили підтримати його, і огортали його своїми ніжно-золотавими пухнастими крильми, аби спочинок його був м'яким і лагідним. І сам Бог приходив і колисав його. І тоді згадував він, що прийшов ангелом на землю, аби врятувати світ, і плакав у Бога на колінах, і просив пробачення за власне зухвальство, і просив у Нього сили, і дякував, і радів, як дитина, що Бог із ним. Та для Бога він завжди був дитиною...

Приходив ранок, і він усе забував – окрім якихось невиразно-солодких уривків –

проте почувався відпочилим і повним сил для нового дня...

— Заспокойся, не сумуй, — втішала його мама. — Ось, поглянь, що я тобі принесла.

І вона дала йому в руки шмат глини.

І він став ліпити. Спочатку неосмислено, просто м'яв у руках, наче камінь, якого хотів жбурнути в обличчя кривдникам... Потім місив... в уяві своїй пики насмішникам... Глина ставала все м'якшою і податливішою...

"І зліпив Господь чоловіка з глини земної..."

А руки вперто ліпили крила.

Вийшов птах...

— Нащо мені глиняний птах? — смутно запитав він себе. — Він же однаково не зможе летіти...

— Зате зможе співати! — відповіла йому мати, взяла до рук його пташину і зробила в ній кілька наскрізних отворів

— Як це — співати?

— Скоро побачиш, як ми її спечемо...

Пташка називалась окариною.

Сумно та тужливо вона співала. Ку-ку! Ку-ку!.. Зозуля, мати, яка кидає дітей... Бо не буде сама гнізда для своїх малят... Хлопець тужливо подивився вдалечінь. "Мені б мати справжні крила — то вже не потребував би ні паперових, ні глиняних птахів..." Та то було лише самотнім волянням, якому, він був певен, ніколи не судилося здійснитися, і тому він умить постарався запхнути його до найвіддаленішого закутка своєї душі. Та той найвіддаленіший закуток був-таки покуттям його самотньої хатини...

Так, нові, глиняні птахи вже не могли літати, але вони відкрили йому чарівний світ музики. "Окарина — це і є музичний інструмент, — сказала йому мама. — Старовинний інструмент нашого народу." "Виявляється, не лише живі птахи співають," — думав він. Він робив усе нові і нові пташечки, експериментуючи з розмірами, формою, звуками... Їхня місцевість поповнювалась щебетом різноманітних птахів — живих і глиняних. Коли живі відлітали у теплі краї і попід хмарами літали лише люті віхоли, завиваючи своєю понурою колисаннями, навколо їхньої оселі все так само щебетали створені ним пташки. Їхнє незамислувате цвіркотіння звеселяло їхню убогість, в тому числі убогість на барви, мелодії та убогість буденних зимових розваг.

— Неначе райський сад, — тужливо-ностальгічно зітхали одні, замиловуючись то ніжним, то задиристо-батьорим цвіркотом.

— Пусте та дурне, нікому не потрібне забавляння, — відмахувалися від них інші, менш романтично налаштовані прагматики. — Ніякої користі з того людям нема. Хоча б дітей забавляв, і то би виправдав своє ледачкувате існування.

Серце його заюшило червоно при тих словах, і не одного дня йому вартувало, аби змиритися з тим несприйняттям, аби пережити цей біль і почати з намагання реально дивитись на час, простір і людей довкола. "Яка з мене користь? І що я кому роблю доброго?" — допитував себе він, намагаючись знайти відповідь у глибинах власної душі.

"Дітей забавляти?.."

Діти оточували його гелґотливою зграйкою, коли він награвав пташиних пісень. Він просто грав - і радів з того, не надто замислюючись над тим, що мають інші люди від його "забавок". Глядіти дітей? Як його матір, як жінки? Ні, він не зумів би... Але одне спробував він... Можливо, хай би ще хтось тішився з його скарбів... І він ліпив пташку за пташкою, і дарував їх дітям. Діти підлітали до нього галасливими купками - і розсипалися, заледве отримавши заповітний гостинець. Зусібіч розліталися псевдопташині переливи, і вся округа сповнювалася тріумфуючим щебетом, так що навіть пернаті мешканці змовкали у здивуванні. "Можливо, у цьому сенс служіння людям," - тихо міркував він, споглядаючи бурхливу дитячу радість.

Та з часом його подарунки стали буденністю, яку всі сприймали як належне. Діти покидали окарини, захопившись новими модними забавками, і вони лежали скинуті у далекий закуток дитячої скрині, подекуди надщерблені, подекуди розтриті під вагою нових іграшкових фаворитів, усіма забуті. Лише подекуди можна було чути заповітне "ку-ку!" чи "фіть-фіть!"...

— Та набрид уже своїми куфітьками! - роздратовано лаялися сусіди. — Хоч би якимось ремеслом справжнім зайнявся, чи що! А то виховала мати перерослого неробу!

Гірко було бачити йому, як по очах його земної матері котилися сльози. Він закушував губу, аж до кислуватого металевого присмаку, відчуючи, що ненавидить їх, ненавидить себе, ненавидить... І боявся власної ненависті.

Проте приходила ніч, втихомирювалися пристрасті, і він засинав. І янголи приходили підтримати його, і огортали його своїми ніжно-золотавими пухнастими крильми, аби спочинок його був м'яким і лагідним. І сам Бог приходив і колисав його. І тоді згадував він, що прийшов ангелом на землю, аби врятувати світ, і плакав у Бога на колінах, і просив пробачення за власне зухвальство, і просив у Нього сили, і дякував, і радів, як дитина, що Бог із ним. Та для Бога він завжди був дитиною...

Приходив ранок, і він усе забував - окрім якихось невиразно-солодких уривків - проте почувався відпочилим і повним сил для нового дня...

І якось один добрий чоловік, що проїжджав здалеку, попросив у нього продати кілька таких пташок для його дітей.

— Так чому ж купувати? Я вам і так дам! - щиро здивувався ангел.

— Кожна праця варта своєї нагороди. Ти вклав свою працю - маєш і чимось матері хоча б допомогти...

Дивно-чудно було йому прийняти ті гроші, гроші за те, що він і працею не вважав - нагородою.

— А чому б тобі взагалі не зайнятись цим по-дорослому, — цілком серйозно міркував чоловік.

— Так усі ж уже набавились. Ніхто не хоче моїх пташок!

— Це тут тільки, сусіди. Поїхати б далі, аж до великого міста - усі б раділи придбати таку диковинку. Та там не лише діти - навіть дорослі є, що бавилися б твоїми інструментами. Правду кажу, хлопче - заробиш собі сякий-такий статок на своїх забавах...

Порада чужинця змусила юнака замислитися. Можливо, в цьому буде з нього якась користь - принаймні для матері - бо батька вони вже поховали...

І він поїхав до великого міста, і продавав там свої іграшки. І вже, звикнувши до всього, не боявся, що улюблені його пташата десь покоїтимуться на дні старої скрині, а потім їх черепки білітимуть на смітниках... Принаймні, він матиме свою нагороду...

Чужинець сказав правду, і забавки його стали приносити сякі-такі гроші... І захопившись, він уже осів у місті, знайшов собі тимчасове помешкання з майстернею, де ліпив своїх глиняних пташат, а потім продавав їх, виходячи на ринок... А потім дехто з зацікавлених і так забігав до нього, купуючи "сувеніри" просто на місці, ледь не гарячими з печі... Час від часу він заїжджав додому, віддати матері гроші...

А якось, приїхавши отак, застав лише сіру пустку.

— Поховали твою матір. Не діждала сина, — кивали головами до нього, дорікаючи.

— Чому ніхто не сказав?..

— Раптово померла. Сусіди не знали, де ти був. Не знайшли тебе на торговиці. Не відали, де твоє помешкання. Не мали кого спитати...

Не встиг. Не встиг спитати. Не встиг сказати... Не було вже для нього ні розради, ні поради. Не було до кого поспішати. Не було рідної душі... Не було вороття назад - бо час і життя не повернеш своєю волею... Не було радості, не було майбутнього...

Гірко було йому працювати. Гірко-солону. Навіть діти, що приходили купувати його пташок за руку з матір'ю, здавались йому тепер безсовісними та невдячними. Бо не вміли, не досить уміли чи хотіли чи могли цінувати ту найдорожчу, що мали - матір... І він, навіть не цілком осмислюючи абсурдність причини чи відсутність такої взагалі, підсвідомо відчував неприязнь до них - бо вони мали рідну душу, яку він втратив... Він їм заздирив, ненавидячи за це їх і себе...

Проте приходила ніч, втихомирювалися пристрасті, і він засинав. І янголи приходили підтримати його, і огортали його своїми ніжно-золотавими пухнастими крильми, аби спочинок його був м'яким і лагідним. І сам Бог приходив і колисав його. І тоді згадував він, що прийшов ангелом на землю, аби врятувати світ, і плакав у Бога на колінах, і просив пробачення за власне зухвальство, і просив у Нього сили, і дякував, і радів, як дитина, що Бог із ним. Та для Бога він завжди був дитиною...

Приходив ранок, і він усе забував - окрім якихось невиразно-солодких уривків - проте почувався відпочилим і повним сил для нового дня...

— Та досить уже бути перерослою дитиною. Ти цілком дорослий чоловік - створи власну сім'ю, одружись! - радили йому старенькі сусіди, які на власному досвіді скуштували гірко-солоний смак самоти. - Знайди собі пару, не вік же за матір'ю

побиватися...

— Нерозумні, — причитав собі він. — Ця рана зарубцюється. Та рубець кривавітиме, бо ніхто у світі не замінить рідну матір, до лона якої я потрапив із... — і зірка зблиснула перед очима. Спалахнула і згасла. Незримий спогад, щемно-тужливий, осяяв його серце. Здалеку лунало ностальгійне відлуння його думок. Прозоре повітря розбивав дужий щирий голос, що затягував серцекрайну пісню:

— "...відкрий свої очі у світлі далеких зірок... Там дивляться з темних небес загиблі..."

"...згадай, згадай, хто ти!" — вигукувало серце янгола.

І завмерло зневірено. Він не почув.

...Жіноча стать таки виявлялась часами небайдужою йому. Запавні юнки чарували його своєю дивовижною несхожістю, своєю особливістю. Він насолоджувався спогляданням їхньої привабливості, але то була радше естетична насолода, яка не поглинала його єства, не торкала струн його душі. Можливо, не знайшлась іще та, яка підбрала би потрібні ноти та акорди, здатні розбудити в ньому прагнення залишитися з нею довіку — і не відпускаючи ні на мить... А може, якимсь напівсвідомим слухом відчував тривожні струни янгольської душі, що посидала в ефір хвилі пульсуючих слів: "... І побачили Божі сини людських дочок, що вродливі вони, і взяли собі жінок... І засмутився Господь у серці своїм... А в Царстві небесному не одружуються і не виходять заміж... а як янголи... І знайшов я річ гіршу від смерті — то жінку, бо пастка вона, її ж серце — тенета, а руки її — то кайдани!.. Хто добрий у Бога — врятований буде від неї, а грішного схопить вона..." Ці розшарпані буйними вітрами його душі уривки таки долинали до нього, і він часами сахався жінок, як горгон чи русалок — чарівливих створінь, що манили його і вабили, заманюючи в сіті — окови — узи...

Насправді він боявся їх — цих красунь, що посміхалися до нього — насміхалися над ним, що був не такий дужий і плечистий, як його ровесники... Не такий високо-впевнений... не такий мужній... не такий грубий та вульгарний... Ні, ні, він не піддасться оманливим шлейфам спокуси... не віддасть себе на поталу... бо йому уготовано стати Ан... І він продовжував гнати самотність, хоча давно був опутаний нею...

— ...І що це за життя? — волав ангел у його серці. — І на що таке життя? — стогнав ангел у його серці. — Де твоє розп'яття і воскресіння? Де подвиги задля спасіння людства? Де героїчні вчинки? Де зцілення сліпих, кривих і біснуватих? Де, зрештою, полум'яні проповіді? Нікчемне, нікчемне життя! — причитав ангел. І нарікаючи так, ще більше примножував гріхи людини, з якою розділяв тіло. Розділяв серце. Розділяв душу. І чим несказанно тішив спокусника, який таким чином міцнів і зростав на силі.

Проте приходила ніч, втихомирювалися пристрасті, і він засинав. І янголи приходили підтримати його, і огортали його своїми ніжно-золотавими пухнастими крильми, аби спочинок його був м'яким і лагідним. І сам Бог приходив і колисав його. І тоді згадував він, що прийшов ангелом на землю, аби врятувати світ, і плакав у Бога на

колінах, і просив пробачення за власне зухвальство, і просив у Нього сили, і дякував, і радів, як дитина, що Бог із ним. Та для Бога він завжди був дитиною...

Приходив ранок, і він усе забував – окрім якихось невиразно-солодких уривків – проте почувався відпочилим і повним сил для нового дня...

Якось до нього підійшло двоє пристойного вигляду панків.

— Вельмишановний Майстре! – почали вони, і серце його аж підстрибнуло з радості. Його визнали!

Його попросили стати почесним членом благодійного фонду для знедолених дітей. А для цього стати спонсором. Дарувати вироби. Своїх птахів. І звичайно, жертвувати гроші.

Жертвувати гроші виявилося легше, ніж дарувати птахів.

Він не мав для кого жити, для кого заробляти – батьків уже не мав. Дружини і дітей іще не мав. А може, і не матиме ніколи. Ніколи... Холодом нічної мари віяло від цього безвірного прогнозу. Втім, він не мав кому віддавати свої на дещицю більші від мізерного прибутки. А йому самому і дещиці було забагато – звик вдовольнятися малим, жив аскетично: гостей не приймав, скромно вдягався, та і сам ледь що їв – аби лишень дихати. То й росла та купка з назбираних дещиць, мріючи про міну, плату та трату – бо про що іще можуть мріяти гроші? І оминали його дівчата, не відаючи про ці заощаджені купки, про ці гроші – не відаючи про ангела, що жив у ньому...

Таким чином він, став почесним членом благодійного фонду. Він дарував гроші. Не бажав дарувати птахів...

Спочатку хвиля його ентузіазму росла, коли послухав життєві історії, реальні долі, покинутих дітей, занедбаних дітей...

І здавалось йому, що вони такі ж бідні та нещасні, як і він сам, і його серце розчулювалось від усвідомлення таємної спільності містичної Долі. Вони – покинуті. Він – покинутий...

Проте, як безапеляційно і нещадно банківський автомат відкидає фальшиву монету, так і життя відкинуло його фальшиві мрії... Не підлягає заміні чи обговоренню, немає компромісу...

Бідні покинуті та занедбані діти, яким він надіявся співчувати, для яких таємно сподівався стати героєм, кумиром або просто "добрим дядечком", якому зазирають у вічі вдячні нещасні... – так-от, оці "бідні діти" насправді не виправдали його очікувань. Брудні, просякнуті тютюном, вовкуваті, між зубів застрягла нецензурна лайка – вони нахабно, навіть насмішкувато, щирилися йому просто у вічі.

"Вони завжди так – із незнайомими," – намагалася виправдати їх якась м'якосерда вихователька.

Вони не були м'якосердими. Були твердосердими, жорстко-, кам'яно... Скам'янілосердими.

І якось так випадало кожного разу, що ця невихованість, нечемність, невдячність – ця грубість, що так відштовхувала його, кидаючи в холодний піт, бо тоді він згадував

своє безрадісне спілкування з однолітками в дитинстві – так от, ця по-дитячому цинічна грубість, подекуди схована від інших, тим не менше постійно, нахабно і без запрошення відверто впадала у вічі нашому напів-янголу. Чи хтось сплюнув крізь зуби на клумбу – і опльована квітка вкривалася брудно-сірими тютюновими сльозами, чи то хтось уїдливо лайнувся на адресу "добрих дядечків", чи то якийсь "знедолений", колупаючись у носі, відверто глузував з нього, не відводячи витрішкуватих очей – все мусив піймати зір нашого напів-ангела, його слух, все виклично лізло йому перед очі, йому до вух... Інші, здавалось, нічого не помічали.

"Які ж вони бідні? – обурювався він про себе. – Та вони просто нахаби, що не знають паска!"

Якось ці слова непрохано зірвалися йому з вуст.

— Знають вони часто, навіть гірше за пасок, — відповідали йому вихователі. – Тому і не бояться нічого. Принаймні, виставляють напоказ, що не бояться. А насправді? Хто зна...

Він не міг їх любити. Зневажав, ненавидів їх за невдячність – і ненавидів себе за це.

"Якщо вони сироти – то ще можна якось було б зрозуміти. Так і я ж сирота..."

І не знаходив їм виправдання.

Більшість із них таки не були сиротами. "У них є які-не-які, але батьки, а в мене – немає нікого..." І ловив себе на тому, що заздрить цим нещасним дітям. І цілком усвідомлюючи всю абсурдність таких почуттів, ненавидів себе за це.

Проте приходила ніч, втихомирювалися пристрасті, і він засинав. І янголи приходили підтримати його, і огортали його своїми ніжно-золотавими пухнастими крильми, аби спочинок його був м'яким і лагідним. І сам Бог приходив і колисав його. І тоді згадував він, що прийшов ангелом на землю, аби врятувати світ, і плакав у Бога на колінах, і просив пробачення за власне зухвальство, і просив у Нього сили, і дякував, і радів, як дитина, що Бог із ним. Та для Бога він завжди був дитиною...

Приходив ранок, і він усе забував – окрім якихось невиразно-солодких уривків – проте почувався відпочилим і повним сил для нового дня...

— Вияви милосердя, — спонукав його ангел у серці. – Подаруй їм щось окрім грошей! Подаруй їм своїх пташок, ризикни!

І він ризикнув знову, усе ще пам'ятаючи давні образи, розбиті колись, потоптані і порозкидувані білі крила... Птахи, які ніколи більше не полетять... не заспівають... Праця, що пішла наругою...

Він подарував десять пташок.

І навіть не дивився в очі тим, кому дарував.

За кілька днів побачив трьох на базарі. Перепродували...

Ще три лежали скалками на смітнику.

Ще три йому повернули члени фонду – діти так і залишили їх на місці. Виявилися нецікавими, непотрібними...

Сліди десятої не міг знайти. Не чув її співу, не знаходив на базарі, на смітнику...

"Ти нерозумний, – промовляв до нього здоровий глузд. – Звідки ти можеш знати, де вони лежать? Це ж лише іграшки. Забудь про них, ти можеш ніколи не знайти їхніх слідів. До того ж залишилася лише одна..."

— Для мене вони не просто іграшки, — відповідало його голосом вперте серце. – Я чую, як пульсує їхня кров, коли вони співають. Для мене вони живі, я відчуваю їх. Вони для мене більше, ніж власні діти...

Власних дітей у нього не було. Зате були десятки і сотні птахів, часточки яких завжди жили в його серці. Кожна – немов пір'їна із втрачених колись крил... І ще були десятки і сотні чужих дітей, нічийних дітей... Яких він не любив...

Однак він відчував, що щось пішло неправильно в його житті. Не лише його ангельська суть – навіть людина в ньому це усвідомлювала.

Він відчував власну фальш.

— Ніякий я не Майстер, і тим більше не благодійник, — зізнавався він собі холодними самотніми вечорами. І серце підказувало йому, що нахабні очі занедбаних дітей теж бачать його наскрізь. Через те й нахабні, через те і глузливі.

Він не міг їх любити. І ненавидів їх. І ненавидів себе за це... І янгол у ньому плакав – бо не знаходив виходу, не бачив спасіння – навіть не людства, хоча б і свого власного...

Проте приходила ніч, втихомирювалися пристрасті, і він засинав. І янголи приходили підтримати його, і огортали його своїми ніжно-золотавими пухнастими крильми, аби спочинок його був м'яким і лагідним. І сам Бог приходив і колисав його. І тоді згадував він, що прийшов ангелом на землю, аби врятувати світ, і плакав у Бога на колінах, і просив пробачення за власне зухвальство, і просив у Нього сили, і дякував, і радів, як дитина, що Бог із ним. Та для Бога він завжди був дитиною...

Приходив ранок, і він усе забував – окрім якихось невиразно-солодких уривків – проте почувався відпочилим і повним сил для нового дня...

І він уже так звик до цих містичних відвідин, що ловив себе на тому, що щодня чекає наближення ночі та рятівного сну – бо ранок за вечір мудріший, а ранком він був повним сил для нового дня...

"Він спасеться, — говорили його брати – ангели на небі. – З Божою поміччю..."

Так, Бог вартував його душу. Бог ніколи не спить. Та не спав і спокусник. Не спав і виношував задуми. І шукав шляхів, аби примножити своє нечестиве військо...

І знайшов спокусник відповідь на своє питання у Святому Письмі.

— Це саме те, — зрадів спокусник і побіг до Бога з книгою Йова. – По слову Твоєму, Боже!..

По слову...

І погодився Господь.

До часу...

І забрав спокусник у людини-ангела сон. Як колись забрав і батька-матір...

На ранок усе валилося з рук. Кривобокими виходили птахи. Дірочки запливали, глина кришилася і не ліпилася. Очі його зліплювалися самі по собі. О Господи, як же він хотів спати!..

Хитка рівновага порушилась у ньому, і він тікав від людей, від шуму, від спілкування...

Нічого, він потерпить зціпивши зуби... до вечора. А там – блаженне забуття – і все нормалізується...

Забуття не прийшло.

Ні на другу ніч.

Ні на третю.

Сон покинув його, здавалося, назавжди. На якусь хвилю лише приходила дрімота – неспокійна, неглибока, як і всяка дрімота, — вона не приносила душевного спокою, але й не давала повністю виснажитися тілу. Він же ще мусив жити... навчитися жити. Без сну...

Всі сахалися від нього, як від прокаженого. Нервовий із дитинства, тепер він був суцільним мотком нервів. Його не можна було зачепити. Йому не можна було перечити. З ним не можна було розмовляти.

Все його дратувало. І він дратував усіх, що його засуджували...

Йому хотілось, аби всі від нього відчепились, аби всі від нього відчепились. Аби полишили його у спокої. Аби він заснув...

Робота не клеїлась. Крамниці спорожніли, і він уже не міг заробляти пристойно, так як тоді, коли багаті чужоземці розкупували його пташки на сувеніри. Як голос далекої землі. Його землі...

Голос мусив замовкнути... Бо хотів спати...

Він конфліктував з усіма – а йому здавалося, що веде себе чемно. Що вони до нього прискіпуються...

Він мусив посваритися з власниками крамниць – не міг же він їм пояснити, що просто не спить...

Він посварився з фондом, бо керівники подумали, що майстер каже їм неправду – а насправді просто зжаднів і зазнався. Скупий...

Його майстерня стала брудною і занедбаною – бо руки від недосипання дрижали, і тепер лише вряди-годи могла вийти якась пристойна іграшка.

А сон усе не приходив...

Проте прийшов одного ранку до нього маленький хлопчик.

Подякувати за окарину. Десяту...

""А де ті дев'ять, що я зцілив?" – спитав Ісус." Це згадалося Янголу. Та людина в ньому не чула цих думок...

— А Ви могли б і мене навчити ліпити таких пташок? Я їх дуже люблю...

Якимось іншим разом він просто був би щасливий, отримавши такий бальзам на душу. Та не тепер. Тепер єдиним джерелом щастя, омріяним, жаданим був сон...

— Знайшов коли прийти, чому саме тепер? – з досадою пробуркотів він. – Немає в

мене зараз здоров'я, сил і настрою. Приходь... якось пізніше.

— Ну дядечку, дуже прошу!..

"А й справді - може, в нього вийде - матиму підмайстра," - подумав собі. Хоча й засумнівався: малий іще. Забув, що сам був не надто дорослим, як починав...

— Тільки одна умова: якщо зліпиш багато - забираєш собі половину. Решта мені.

— Та я тільки одненьку взяв би - а все решта Вам. Мені більше нічого не треба! - благально вигукнув малий.

У голові паморочилося. Сірий туман напливав перед очі, вологі краплини дзвеніли у вухах, наліплювались на вії...

— На! Ліпи, — кинув малому шмат глини.

Сам сів за другий.

Пальці не слухалися, глина, здавалось, оголосила йому бунт: завжди така слухняна, останнім часом поводити себе немов грудка якогось болота з піском. Вибраковувались деталі. Вибраковувались вироби...

— А як мені тиснути, сильно чи трішечки? - щебетав малий.

— Нормально.

— А терти пальцями зверху чи ні?

— Що терти?

— Ну, мазати його, щоб було гладеньке?

— Дивись, як я - і повторюй!

У вухах дзвеніло.

— Так у Вас же не виходить!

— У мене завжди виходить, ясно?!

— Так ось Ви вже викинули...

Світ розгойдувався, сильніше і сильніше.

— А де мені робити дірочки?..

Його хитало, наче корабель у бурю.

— А чим мені робити дірочки? А що робити, як вони спливаються... ой, розходяться. Покажіть!..

Лютуючі хвилі прорвали днище, залили трюм, вирвались на палубу.

— Чого ти прийшов сюди, шмаркачу? Не вмієш ліпити, то не берись! Я ніколи не казав, що буду вчителем! Не виходить у тебе - то викинь! І забирайся геть! Я тебе не запрошував! Ясно?!

І він з гуркотом відчинив двері.

— Геть ізвідси! Залиш мене самого! Залиш мене!!!

Малий, похитуючись, позадкував до дверей. Із грудкою в руці... Ще раз похитнувся. І впав.

Хлопчика забрали в реанімацію. Важкий хронічний недуг. Інвалід дитинства...

Майстер замкнувся і не виходив нікуди. Це все сон, страшний жахливий сон. Він ще поспить, і все минеться.

А сон, здавалося, забув про нього.

Натомість нападали важкі хвили невеселих дум. Намагались затопити. Аби вже ніколи не вплив.

"Запали свічу, - згадалася йому порада. - Вогонь змиває негативні думки та емоції".

Так, так. Він заспокоїться і засне. І засне...

Легеньке полум'я свічки невпинно миготіло. І майстру на мить здалося, що він заспокоїться і от-от настане блаженна мить сну, і він прокинеться, і все буде як колись. Без реанімації...

Жовтий метелик затріпотів тендітно просто біля свічки. Зараз його ніжні крильця торкнуться полум'я і...

— Дурний метелику! - він махнув рукою, відганяючи комаху. Чомусь йому стало шкода, щоб метелик загинув. - Ну чому ви вічно летите на полум'я, на свою смерть! Теж мені самогубці...

— Ти врятував мене тепер - не врятував раніше... - раптом почувся голос.

— Хто це? - підскочив до дверей. Там було тихо.

— Я той хлопчик, якого ти прогнав. Рознервувався... Помер у реанімації...

— Де ти? Що за мана...

— Та тут же, біля тебе... - затріпотіли крильця. Це був не метелик! На нього дивилось обличчя хлопчика. - Чому ти мене не любив? Що я тобі зробив поганого...

— Та чому не любив? Просто не виспався...

— А як висипався - любив усіх? - і тихо додав: — А виявляється, згори так класно все видно...

Полум'я погойдалось у повітрі і згасло. Тільки сіра запашна смужка диму потягнулася вгору.

Метелика не було.

— Чи я сплю, чи я марю? Господи, до чого ж я докотився! - раптом струсився риданням. - Чи я маю ставати скотиною тільки через те, що не спав уночі? Чи не однаково я людина?

Згори так усе видно...

— Чи я любив когось окрім себе? Чи я навіть себе любив?..

Не любив...

"Чому я говорю в минулому? - раптом увірвалася думка. - Хіба у мене немає теперішнього? Немає майбутнього?..

Бог чув його колись уві сні. Бог тішив його колись уві сні. Бог був із ним, коли він спав. А коли не спав?..

"Я зробив страшний гріх, - тенькало серце. - Убив людину. Напевне, таки убив. Хіба привиди можуть брехати? Інакше навіщо тоді був той метелик? Попередження..."

Він зірвався з ніг, увімкнув світло:

— Де ти, привиде, де? Прости мене, чуєш? Прости мене, хлопчику! Я не бажав тобі зла! Прости!.."

Тихо. І навіть немає в кого просити пробачення. Мертві не чують. Пізно. Занадто

пізно.

Йому стало страшно. Передивився своє життя.

Він ненавидів себе.

Ненавидів весь цей час.

Тому що дивився на себе очима тих, хто його не любив.

Згори так усе видно...

Подивися на себе очима тих, хто тебе любить.

Очима Бога...

Майстер закрив очі долонями. Завмер. Тоді раптом кинувся за ручкою і зошитом.

Сів і довго писав.

Заціпенілими пальцями переписував затертий аркуш уп'яте, вдесьте, всоте...

Місяць сховався, зажеврів світанок, а він усе писав...

Хиткою ходою, обіймаючи стос паперу однією рукою, а банку клею – іншою, вийшов надвір.

Вітер гудів у гіллі, шепочучи навколо про його таємницю...

Дерева нахилилися до нього, киваючи пальцями, погрожуючи, попереджаючи про щось страшне...

"Як ти посмів? Як посмів... писати листа самому Богові?.."

Віття гойдалося, пальчасте листя шаруділо тривожно. "Що ж тепер буде? Що буде?.."

Він ішов уперед, спіткнувшись лише на мить.

І Вітер миттю скористався, миттю зірвав з оберемку кілька аркушів і поніс...

"Полетять просто до Неба... Бог приймає мого листа!" – зрадив подумки майстер.

Полетіли в калюжу.

І піддавшись несподіваному пориву, він ледь не викинув геть, розвіявши за вітром увесь стос. Перед очима почорніло... пожовтіло – на мить затріпотіли жовті крила.

— Ні, ні..

Підібрав, обтер.

Прочитав, ніби вперше, на заплаканому аркуші:

"Боже!

Я звертаюся до Тебе мовою людей,

бо вже забув

мову анголів.

Ти бачиш, Боже,

як низько я впав

через власну

гордість.

Я згрішив, Боже.

Наробив зла.

Наробив дурниць.

Я помилявся.

Не любив людей.
Не любив себе...
Я заслуговую на покарання.
Заслуговую на пекло.
Я шкодую про все
і прагну виправитись.
І все ж
усвідомлюю,
що не можу виправитись
без Тебе.
Тому будь зі мною,
На землі чи на небі.
Куди Ти поставиш мене - будь зі мною...
І ще...
Ті люди, яких я не любив,
не зможуть виправитися без Тебе.
Зрозумівши це, я простив їх.
Тому я прошу тебе:
будь і з цими людьми,
і тоді мені легше буде їх любити.
Я розумію, що прошу багато,
але все ж прошу:
Будь зі мною,
коли прочитаєш мого листа,
мій Боже,
довіку.
Твій упавший Ангел."

І знову з'явилась упевненість: Бог прийме його.

"Бог прийме мене. Я розклею листа повсюди, і він прочитає - як що не за заслуги, то за наполегливість. Це єдине, що мені лишається..."

І він клеїв наполегливо аркуш за аркушем, обходявши півміста.

Де-не-де з'являлися перші перехожі, і навіть не дуже зважали на нього. Чергова рекламна акція... І він навіть трохи радів із того, уникаючи зайвої показності.

Сів на перший трамвай. Лець добрався до ліжка. І вперше за довгий час він заснув, відчувши разом із тілесною втомою якусь дивовижну, ні з чим не зрівнянну полегкість на душі. І засинаючи, зрозумів: Бог прочитав його листи, Він зрозумів, Він допоможе... Ніжний трунок сну огорнув його, обійняв своїми ефірними крилами, і він знав тепер, що сам готовий обійняти тепер найменшого з людей, бо навіть у найменшому з людей живе сам Христос, Спаситель світу, що вмер на хресті і воскрес. Бо смертним є людське тіло, та невмируща світла душа.

І він відчув, що любить тепер усіх людей, і навіть найнедостойніших, шкодує їх і пробачає їм, бо його молитву тепер почув сам Бог... І він був щасливим від того, що Бог, почувши його, допоможе тепер і цим нещасним малим істотам, аби зробити їх щасливими...

І він побачив ангелів зі срібно-золотими, жовтими, як у метеликів, крильми, які переливалися у промінні багатьох сонць на тлі пурпурового неба... І вони посміхалися до нього, а їхні очі струменіли теплим тихим світлом – і йому стало так хороше, як ніколи в житті... Світло ангелів опромінило його, і він бажав купатися вічно в цьому блаженстві, він навіть волів би не прокидатися, аби лише це було можливо... Здавалось, янголи почули його думки, підлетіли до нього, торкнулись долонь – і раптом йому стало зрозуміло, що він уже ніколи не вийде з цього сну...бо це був зовсім не сон...

І порвалася срібна нитка...

І він побачив власне тіло, зібгане в калачик, неначе дитя в утробі матері – і йому стало страшно, боязко і щемно покидати цей світ. І він змолвився до Бога словами: "Господи милостивий! Невже Ти бажаєш забрати мене зараз, коли я не готовий... коли я ще зовсім нічого доброго не зробив... тільки збирався... я тільки-но почав любити людей, але ще не навчився любити їх, як Тобі мило... І саме зараз, коли я тільки-но захотів виправлятися – Ти забираєш мене з цього життя?.."

Як раптом відчув Голос, що лунав звідусіль, а найгучніше – з його серця... дивовижно... він-таки мав серце, і руки, і ноги – нові, світліші, прозоріші – але справжні... для нового світу... І цей Голос промовляв до нього, промовляв до його серця:

"Милий, милий Ангеле. Чи пам'ятаєш, як у райським саді мріяв врятувати світ, як Спаситель? Ти вніс свою лепту, а початок Любові – то вже сама Любов... Жоден живий на землі не може мати повної досконалості. Бо досконалість – це Альфа і Омега, Бог живих і мертвих, і ненароджених... Поклади свої турботи на Мене, Я потурбуюсь і про тебе, і про тих людей, за яких ти возносив молитви... про яких ти турбувався... Ти вніс свою лепту – і для мене це – скарб із скарбів..."

І Ангел повірив. Хоча й не зовсім зрозумів, але прийняв ці слова з вірою і смиренністю – бо як же не вірити самому Богу? І смиренно полетів туди, де для нього готували нові шати – ще ясніші, ще блискучіші, ніж перше.

А на землі люди, вкладаючися спати на своїх постелях, довго не могли заснути, згадуючи скромні листівки на стовпах та тумбах оголошень, слова яких відчайдушно кликали до Бога, Творця Всесвіту... І сльози котилися по ніжних білих та рожевих щоках, по зашкарублених, жовтих та зморшкуватих щоках, по блідих та засмаглих, гладеньких та шорстких щоках... Зрештою, неважливо, куди капали сльози, — важливо те, куди дивилися їхні серця, які знали, що відтепер ставатимуть іншими... бо Бог потурбується і про них...

І хлопчик той, душа чия з'являлась метеликом перед Майстром, таки не помер – тимчасово покидала його душа. Його врятовують. І він стане Майстром, даруватиме людям радість...

А Всевластитель, спостерігаючи те, теж плакав – із радості, що знайшлися

загублені ягнята, загублені діти... І радів світ янгольський...

Лише нашому Ангелу того не показували - оберігаючи, аби знову не загордився...
Про всяк випадок...